

Marijana Madunić
Mansionski Antonin Artaud

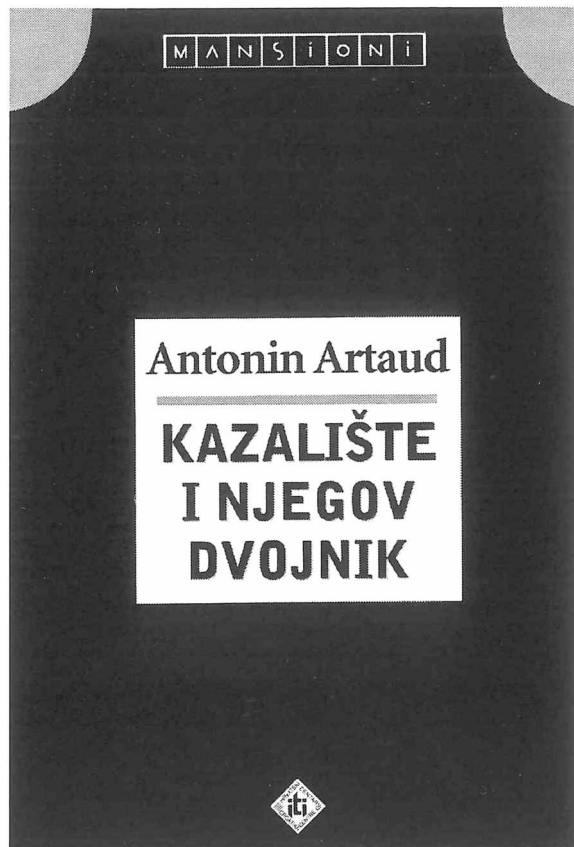
Antonin Artaud
KAZALIŠTE I NJEGOV DVOJNIK,
 Biblioteka Mansioni, Hrvatski centar
 ITI-UNESCO, Zagreb 2000.

Vinko Grubišić
ARTAUD, Biblioteka Mansioni,
 Hrvatski centar ITI-UNESCO, Zagreb 2000.

Rijetki su oni gledatelji koji nakon dugogodišnjih posjeta kazalištu nisu osjetili nesklad između očekivanog i odgledanog. U slučaju kada osjećaj disproporcije potakne pitanje dolaska u kazalište, kao moguće rješenje nastale situacije javlja se izbor između odustajanja od odlaska u kazalište, svodenja kazališta na društveni događaj ili odlaska u potragu za nekim drugim kazalištem. Posljednje rješenje, unatoč najboljoj volji neodustajanja od gledateljske uloge, najčešće kao posljedicu ima metamorfozu gledatelja u čitatelja. Jedan od obaveznih naslova preobraćenikove lektire jesu eseji, prikazi, manifesti i pisma djela *Kazalište i njegova dvojnika* Antonina Artauda.

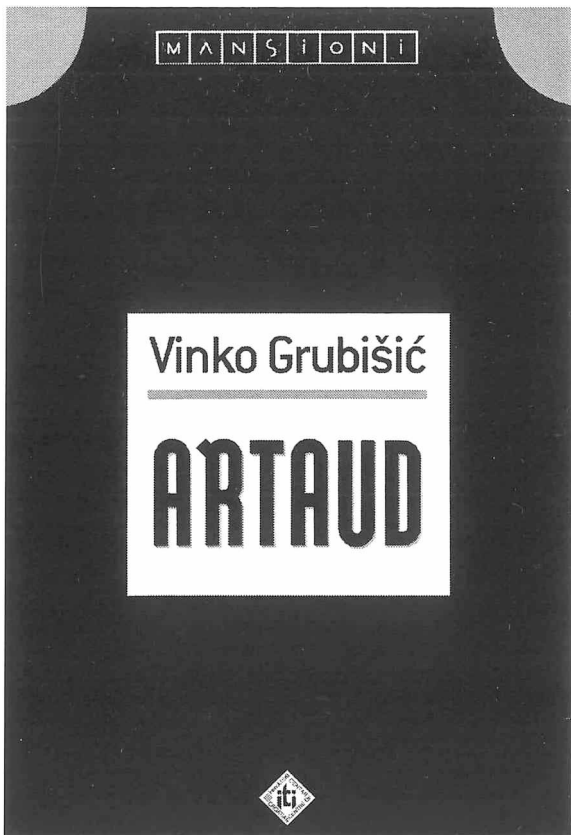
Ovom knjigom Artaud odvodi čitatelja, potencijalnoga gledatelja, od kazališta nesposobnog za nešto više od psihologizirane zabave, dovodeći ga pred kazalište religije i metafizike. Ono, kao dvojnika tamne stvarnosti koja otkrivajući se kroz metafiziku, magiju, okrutnost i kugu upozorava na krhkost i prividnost svakodnevnice, posjeduje moć otkrivanja i predstavljanja skrivenih predjela bezvremenske čovjekove dimenzije, duše. Riječ je o potrazi za smislom koji, budući da Artaud od čitatelja ne očekuje analizu, nego se nada intuitivnom susretu prepoznavanja i povjerenja, iskazan kroz metaforikom i metafizikom obojeni tekst, predstavlja viziju, ali ne i koncepciju podložnu argumentaciji.

Ipak, kako to i kazališna povijest potvrđuje, prihvaćanje ili odbacivanje Artaudove religije, ali i neo-

dustajanje od povratka kazališta mitskom izvoru, ne isključuje upoznavanje Artaudove tehnike, a ona, inspirirana istočnjačkim kazalištem, teži i ustanovljuje redateljsko, neverbalno, jednom riječju totalno kazalište kao model scenskog mita. Točnije, nastaje kazalište koje se izražava oblicima, odnosno postavljanjem šumova, krikova, boja, obrazina, određene količine okrutnosti i novih jezika na pozornicu okruženu gledateljima. Kazalište koje je obilježilo redateljsku i teorijsku scenu druge polovice dvadesetog stoljeća i koje je, usprkos teorijskom i praktičnom utjecaju na domaće kazalištarce, tek novim naslovom Biblioteke Mansioni dostupno i na hrvatskom jeziku.

Ovaj teorijski mansion, tematski i fizički, slijedi studija Artaud Vinka Grubišića, ujedno i prevoditelja *Kazališta i njegova dvojnika*, usmjerena na Artauda kazališta, filma, slikarstva i književnosti, ali iznad svega Artauda-čovjeka, koji se s tamom stvarnosti

straha, nesigurnosti i pada susretao tijekom cijelog života. Tako su smrt nekoliko braće i sestara, incestuozni odnos roditelja i čudom preboljeni meningitis samo dio prtljage suprotnosti života i smrti koju će Artaud u dvadeset četvrtoj godini donijeti sa sobom u Pariz. Čini se da Artauda očekuje uspon. Naime, svojom glumom zainteresirao je Dullina i Pitoëffa, te se, u želji da predstavi *slike koje duhu izravno govore*, udružuje s R. Vitracom i R. Aronom kako bi zajedno pokrenuli Kazalište "Alfred Jarry". Iako su predstave novog kazališta nastale na postavkama koje će u sklopu manifesta kazališta okrutnosti biti prihvaćene i slavljene, izvedbe spomenutog kazališta, ne nalazeći publiku, preživjele su samo nekoliko godina.

Dakle, umjesto uspjeha slijedi pad nakon kojeg je Artaud prisutniji na filmu nego u kazalištu; prisutniji u Meksiku i Irskoj nego u Francuskoj. U ovom razdoblju nastaju članci skupljeni 1938. godine pod

naslovom *Kazalište i njegov dvojnik*. A onda još jedan pad, sedmogodišnji boravak u *ludnici*, i još jedan, posljednji i prividan, uspon. Naime, nakon povratka u *svijet* Artaud postaje nepriznavanjem i elektrošokovima balzamiran izložak, središte divljenja i pokazivanja čija će smrt otvoriti nova bojišta sukoba, u kojem će se za nemar prema njemu međusobno optuživati rodbina, psihijatri i prijatelji, a koji će za posledicu imati raznošenje i nestanak ostavštine.

Prelazeći, ali nikada ne zanemarujući okvire spomenutih životnih smjernica, Grubišić problematizira Artaudov odnos prema nadrealizmu, kršćanstvu, kazalištu, filmu i slikarstvu, pokušavajući razriješiti proturječne recepcije Artauda koje ga nerijetko smještaju na polove gubitnika ili dobitnika, genija ili luđaka, filmskog ili kazališnog čovjeka, nevjernika ili vjerskog fanatika, rušitelja ili stvaratelja, pripadnika ili otpadnika nadrealizma. Svjestan površnosti spomenutih određenja autor, temeljeći svoju argumentaciju na brojnim izvorima, odbacuje ponuđene krajnosti te zauzima primjeren položaj ne suca, nego istražitelja u procesu koji, iako su vrijedni dokazi dostupni zainteresiranima, nije zaključen.